

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่ย่านสีแยกบ้านทุ่ง อ.เมือง จ.แพร่ เป็นย่านการค้าเก่าแก่และสำคัญที่สุดในพื้นที่ศูนย์กลางจังหวัดแพร่ วิวัฒนาการของย่านเกิดขึ้นจากการพัฒนากิจกรรมการค้าและพาณิชย์รูปแบบต่างๆ ที่เกาะกลุ่มอยู่บริเวณประตูเมืองเก่า(ประตูชัย) ขยายตัวตามแนวแกนถนน และเนื่องจากมีทำเลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ศูนย์กลาง มีการคมนาคมที่สะดวก พื้นที่ย่านสีแยกบ้านทุ่งจึงมีบทบาทเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมที่สำคัญของจังหวัดแพร่รวมถึงจังหวัดใกล้เคียง ทั้งยังถูกใช้เป็นที่รองรับกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมเสมอมา เช่น ขบวนแห่เทศกาลงานประเพณี และวันสำคัญต่างๆ เป็นต้น

ปัจจุบันกิจกรรมการค้าหลายประเภทในพื้นที่ย่านสีแยกบ้านทุ่งกำลังประสบปัญหาภาวะซบเซา เนื่องจากจำนวนลูกค้าที่ลดลง และกิจกรรมการค้าหลายส่วนได้ปิดตัวลง ภาพกิจกรรมการค้าขายที่เคยคึกคักตลอดทั้งวันเหลือเพียงการซื้อขายเฉพาะบางช่วงเวลา แนวโน้มของภาวะดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเนื่องกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เนื่องจากกิจกรรมส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ต่อกันในเชิงเศรษฐกิจ ระบบโครงสร้างของย่านกำลังถูกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและขาดการวางแผนรองรับ นอกจากนี้สภาพทางกายภาพของพื้นที่ถือว่าอยู่ในช่วงเสื่อมถอยและทรุดโทรมจากการใช้งานมาอย่างยาวนาน สภาพอาคารเก่าถูกปิดตายและทิ้งร้าง มีให้พบอยู่ทั่วบริเวณพื้นที่ย่าน พื้นที่ว่างที่ไม่มีการใช้งานปล่อยให้รกร้าง นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกที่มีส่วนสำคัญคือการเปิดตัวของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ หรือ "ไฮเปอร์มาร์เก็ต" ขึ้นที่บริเวณชานเมือง ทำให้กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่เลือกที่จะใช้บริการของห้างเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ย่านสีแยกบ้านทุ่งในปัจจุบันมีองค์ประกอบที่ไม่สอดคล้องลักษณะการใช้งานและความต้องการของผู้ใช้ ไม่สามารถเป็น "ทางเลือก" ที่ดีสำหรับการจับจ่ายซื้อขายสินค้าและทำกิจกรรมสำหรับคนเมืองแพร่

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นและน่าสนใจอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ย่านสีแยกบ้านทุ่งให้เป็นย่านการค้าศูนย์กลางเมืองที่มีชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นการแก้ไขปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สัมพันธ์กับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจของพื้นที่ในปัจจุบันและอนาคตอย่างแท้จริง

1.2 คำถามงานวิจัย

แนวทางการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ย่านสีแยกบ้านทุ่ง อ.เมือง จ.แพร่ ควรเป็นไปในลักษณะใด

1.3 สมมติฐานในงานวิจัย

การฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ย่านสีแยกบ้านทุ่ง อ.เมือง จ.แพร่ ทำได้โดยแนวทางการออกแบบชุมชนเมือง (Urban design) ที่คำนึงถึงการเสริมศักยภาพและแก้ปัญหาในมิติที่ครบถ้วนสมบูรณ์ของบริบทพื้นที่ ทั้งทางด้านกายภาพ จินตภาพ เศรษฐกิจและสังคม

1.4. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.4.1. ศึกษาประวัติความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ ของพื้นที่ศึกษา ภายใต้บริบทของ ความเป็นสถานที่ กลุ่มคน เวลา และกิจกรรม

1.4.2. ศึกษารายละเอียดเงื่อนไขของการฟื้นฟูบูรณะผ่านการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติทางจินตภาพ มิติทางกายภาพ มิติทางสังคมและเศรษฐกิจ

1.4.3. เสนอผังกายภาพโดยการออกแบบชุมชนเมือง(Urban design) เพื่อการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่พาณิชย์ยกรรมเก่าให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับพื้นที่พาณิชย์กรรมแห่งใหม่บริเวณชานเมืองและไฮเปอร์มาร์เก็ต ที่คำนึงถึงการเสริมศักยภาพและแก้ปัญหาในมิติที่ครบถ้วนสมบูรณ์ของบริบทพื้นที่ ทั้งทางด้านกายภาพ จินตภาพ เศรษฐกิจและสังคม เอื้อประโยชน์ต่อคนในพื้นที่และคนในจังหวัดแพร่เป็นสำคัญ

1.5. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

1.5.1 ขอบเขตของพื้นที่โครงการ

พื้นที่ย่านพาณิชย์กรรม – ที่พักอาศัย โดยรอบสี่แยกบ้านทุ่ง โดยมีอาณาบริเวณตั้งแต่ถนนเจริญเมือง และถนนช่อแฮ ตัดกับ ถนนยันตรกิจโกศล ทั้งนี้มีพื้นที่ประมาณ 25 ตารางกิโลเมตร (รูปที่ 1.1) โดยมีขอบเขตพื้นที่ศึกษาคือ พื้นที่ต่อเนื่องทั้งหมดในเขตเทศบาลเมืองแพร่ (แผนที่ 1.1)

รูปที่ 1.1 แสดงพื้นที่ศึกษาย่านสี่แยกบ้านทุ่ง

(ที่มา: เทศบาลเมืองแพร่)

แผนที่ 1.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา: เขตเทศบาลเมืองแพร่
(ที่มา : เทศบาลเมืองแพร่, 2551)

1.5.2 ขอบเขตของเนื้อหา

ศึกษาวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนสภาพ ปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ย่านสี่แยกบ้านทุ่ง รวมทั้งแผนงานโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาวิเคราะห์ ร่วมกับกรอบคิดในการฟื้นฟูบูรณะที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และกรณีศึกษาต่างๆ เพื่อกำหนดเป็น แนวทางและผังรายละเอียดแบบการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ ด้วยกระบวนการออกแบบชุมชนเมือง ทั้งนี้ การศึกษาวิจัย ไม่ครอบคลุมถึงการจัดการด้านเศรษฐศาสตร์เพื่อการแข่งขันในเชิงพาณิชย์ ตลอดจนการคำนวณงบประมาณ ด้านการลงทุน

1.6. วิธีการดำเนินการศึกษา

1.6.1 ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี กฎหมาย นโยบาย แผนงาน มาตรการทางผังเมือง ตลอดจน กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูบูรณะเมือง จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสร้างกรอบแนวความคิดหลัก ของงานวิจัย

1.6.2 ศึกษาฐานข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษา ทั้งวิวัฒนาการทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสร้างกรอบเหตุผลของการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่

1.6.3 วิเคราะห์พื้นที่ศึกษาในรายละเอียดโดยสร้างฐานข้อมูลในเชิงแผนที่ ดังนี้

- รูปแบบการใช้ประโยชน์ใช้ที่ดินและอาคาร
- รูปแบบโครงข่ายการสัญจร
- รูปแบบพื้นที่ว่าง
- รูปแบบศักยภาพในการมองเห็นและเข้าถึงพื้นที่
- รูปแบบสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมบริเวณพื้นที่
- ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจและรูปแบบเศรษฐกิจในบริเวณพื้นที่

1.6.4 ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 1.6.1 ถึง 1.6.3 เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะ
คุกคาม ของพื้นที่ศึกษา

1.6.5 กำหนดแนวความคิดและโปรแกรมการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ทางด้านกายภาพ

1.6.6 วางผังกายภาพการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่

1.6.7 นำเสนอแผนและขั้นตอนเบื้องต้นสู่การนำไปปฏิบัติและข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 เข้าใจพัฒนาการและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และ
สังคมของพื้นที่ศึกษา ภายใต้บริบทของ ความเป็นสถานที่ กลุ่มคน เวลา และกิจกรรม

1.7.2 เข้าใจเงื่อนไข องค์ประกอบ แนวความคิดและวิธีการในการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ย่านพาณิชย์กรรม
เก่าที่คำนึงถึงการเสริมศักยภาพและแก้ปัญหาในมิติที่ครบถ้วนสมบูรณ์ของบริบทพื้นที่ ทั้งทางด้านกายภาพ
จินตภาพ เศรษฐกิจและสังคม

1.7.3 สามารถสร้างแนวทางและเงื่อนไขการฟื้นฟูบูรณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาที่เอื้อประโยชน์ต่อ
คนในพื้นที่และผู้ใช้หลักเป็นสำคัญรวมถึงนำไปประยุกต์ใช้กับกรณีศึกษาอื่นๆ ที่ประสบปัญหาใกล้เคียงกัน